Harilikke l a h t i s i kaeve oli 232 krundil 233, neist 175 joogiks ja 58 muuks otstarbeks, kõige rohkem neid kehvi kaeve — 67 — oli Karlova-aluses raioonis, 37 Pärna r., 29 Karlova r., 27 Ropka r., 25 Herne raioonis, teistes vähemal määral.

Lähema mustuse-allika — see on lihtsa peldiku, tallide, reoveekaevude, pühkmekasti — kaugus kaevust oli suures enamuses õige väike: kuni 2,1 m oli 148 kaevul ehk 7,01% kaevudest; 2,1 kuni 4,3 m 250 kaevul ehk 11,84%; 4,3—6,4 m 385 kaevul ehk 18,23%; 6,4—8,5 m 316 kaevul ehk 14,96%; 8,5—10,7 m 326 kaevul ehk 15,44% kaevudest. Kui mustuse-allika minimaal-kauguseks kaevust lugeda 10 m, siis võib öelda, et Tartus 1425 ehk 67,50% kaevudest see kaugus leiti olevat väiksem.

Raioonides, kus reoveetorustikuga ühendatud krunte vähe, on lihtkaevud suuresti reostatud, nagu allpool näeme.

Loomade arv 15 linnaraioonis on õige suur; toome siin lühidad andmed nende kohta, kuna üksikasjalisemad arvud leiduvad tab. nr. 37, lk. 304 „Kruntidel peetavate loomade arv loomaliikide järgi". Hobuseid oli 554 krundil 1117; lehmi oli 146 krundil 252; sigu oli 734 krundil 1255; kitsi oli 57 krundil 96; lambaid 62 krundil 108; koeri 1279 krundil 1859. Kokku oli 1962 krundil 4687 looma, kuna nad 1515 krundil puudusid.

TARTU KAEVUDE UURIMINE.

Tartu Ülikooli Tervishoiu-instituudis on, alates möödunud sajandi üheksakümnendate aastate lõpust, kui nimetatud instituut kohtuliku arstiteaduse instituudist lahutati ja iseseisvalt teotsema hakkas, umbes 1000 Tartu vee analüüsi tehtud omal algatusel, kui ka ülesandel Keskvalitsuselt, Linnavalitsuselt ja eraisikuilt.

Joogivee uurimisel on märgitud veeproovi võtmise aeg, kaevu tüüp, kaevu sügavus, vee kaugus maapinnast — mitte alati polnud see võimalik. Läbipaistvus määrati 1-liitrises pudelis; värv samuti; lõhn — vee soojendamisel, reaktsioon lakmuspaberiga; hapendumus Kubel-Tilmann'i järgi hapu reaktsiooni (väävelhapet 25%-ist 5 cm^3) juures; kloor (Cl) Mohr'i järgi, ammoniaak (NH_3) Nessler'i reaktiiviga, salpeetrishape (N_2O_3) Griess'i reaktiiviga, salpeeterhape prantsuse viisi järgi (Grandval ja Lajoux); karedus Winkler'i või Blacher'i järgi seebilahuga, või kaltsium ja magneesium kaaluliselt ja karedus mõlema hulga alusel arvutatult; rauahapend (Fe_2O_3) rodaankaaliumiga.

Nagu teisteski asulates, kus kanalisatsioon puudub või puudulik ja väljaheitmed korjatakse harilikult puudulikult ehitatud, s. o. mitte-veekindlais, mustuse-aukudes ja aegajalt välja veetakse kastides või vaatides, on Tartus maapind ja siis ka põhjavesi, mis suuremat osa kaevudest toidab, kohati õige suurte sügavusteni reostatud. Pääle inimeseväljaheitmete on, nagu eespool kuulsime, Tartus ka õige palju koduloomi, kes ka maapinna reostumist suurendavad. Et 2243 kaevust on ainult 109 ehk vaevalt 5% arteesia-kaevud, ja neistki mõned „puumaterjalist" — õõnsaist palkidest ehitatud, pole ime, et uuritud kaevudest ainult mõnikümmend annavad rahuldavat vett, nende hulgas paarkümmend linnavalitsuselt ehitatud avalikku kaevu.